

Z A K O N

O POTVRĐIVANJU PROTOKOLA O MERODAVNOM PRAVU ZA OBAVEZE IZDRŽAVANJA

Član 1.

Potvrđuje se Protokol o merodavnom pravu za obaveze izdržavanja, koji je pod okriljem Haške konferencije za međunarodno privatno pravo zaključen u Hagu 23. novembra 2007. godine.

Član 2.

Tekst Protokola o merodavnom pravu za obaveze izdržavanja, u originalu na engleskom jeziku i u prevodu na srpski jezik, glasi:

„PROTOCOL ON THE LAW APPLICABLE TO MAINTENANCE OBLIGATIONS

(Concluded 23 November 2007)

The States signatory to this Protocol,

Desiring to establish common provisions concerning the law applicable to maintenance obligations,

Wishing to modernise the Hague Convention of 24 October 1956 on the law applicable to maintenance obligations towards children and the *Hague Convention of 2 October 1973 on the Law Applicable to Maintenance Obligations*,

Wishing to develop general rules on applicable law that may supplement the *Hague Convention of 23 November 2007 on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance*,

Have resolved to conclude a Protocol for this purpose and have agreed upon the following provisions –

Article 1

Scope

(1) This Protocol shall determine the law applicable to maintenance obligations arising from a family relationship, parentage, marriage or affinity, including a maintenance obligation in respect of a child regardless of the marital status of the parents.

(2) Decisions rendered in application of this Protocol shall be without prejudice to the existence of any of the relationships referred to in paragraph 1.

Article 2

Universal application

This Protocol applies even if the applicable law is that of a non-Contracting State.

Article 3

General rule on applicable law

(1) Maintenance obligations shall be governed by the law of the State of the habitual residence of the creditor, save where this Protocol provides otherwise.

(2) In the case of a change in the habitual residence of the creditor, the law of the State of the new habitual residence shall apply as from the moment when the change occurs.

Article 4

Special rules favouring certain creditors

(1) The following provisions shall apply in the case of maintenance obligations of -

- a) parents towards their children;
- b) persons, other than parents, towards persons who have not attained the age of 21 years, except for obligations arising out of the relationships referred to in Article 5; and
- c) children towards their parents.

(2) If the creditor is unable, by virtue of the law referred to in Article 3, to obtain maintenance from the debtor, the law of the forum shall apply.

(3) Notwithstanding Article 3, if the creditor has seised the competent authority of the State where the debtor has his habitual residence, the law of the forum shall apply. However, if the creditor is unable, by virtue of this law, to obtain maintenance from the debtor, the law of the State of the habitual residence of the creditor shall apply.

(4) If the creditor is unable, by virtue of the laws referred to in Article 3 and paragraphs 2 and 3 of this Article, to obtain maintenance from the debtor, the law of the State of their common nationality, if there is one, shall apply.

Article 5

Special rule with respect to spouses and ex-spouses

In the case of a maintenance obligation between spouses, ex-spouses or parties to a marriage which has been annulled, Article 3 shall not apply if one of the parties objects and the law of another State, in particular the State of their last common habitual residence, has a closer connection with the marriage. In such a case the law of that other State shall apply.

Article 6

Special rule on defence

In the case of maintenance obligations other than those arising from a parent-child relationship towards a child and those referred to in Article 5, the debtor may contest a claim from the creditor on the ground that there is no such obligation under both the law of the State of the habitual residence of the debtor and the law of the State of the common nationality of the parties, if there is one.

Article 7

Designation of the law applicable for the purpose of a particular proceeding

(1) Notwithstanding Articles 3 to 6, the maintenance creditor and debtor for the purpose only of a particular proceeding in a given State may expressly designate the law of that State as applicable to a maintenance obligation.

(2) A designation made before the institution of such proceedings shall be in an agreement, signed by both parties, in writing or recorded in any medium, the information contained in which is accessible so as to be usable for subsequent reference.

Article 8

Designation of the applicable law

(1) Notwithstanding Articles 3 to 6, the maintenance creditor and debtor may at any time designate one of the following laws as applicable to a maintenance obligation -

- a) the law of any State of which either party is a national at the time of the designation;
- b) the law of the State of the habitual residence of either party at the time of designation;
- c) the law designated by the parties as applicable, or the law in fact applied, to their property regime;
- d) the law designated by the parties as applicable, or the law in fact applied, to their divorce or legal separation.

(2) Such agreement shall be in writing or recorded in any medium, the information contained in which is accessible so as to be usable for subsequent reference, and shall be signed by both parties.

(3) Paragraph 1 shall not apply to maintenance obligations in respect of a person under the age of 18 years or of an adult who, by reason of an impairment or insufficiency of his or her personal faculties, is not in a position to protect his or her interest.

(4) Notwithstanding the law designated by the parties in accordance with paragraph 1, the question of whether the creditor can renounce his or her right to maintenance shall be determined by the law of the State of the habitual residence of the creditor at the time of the designation.

(5) Unless at the time of the designation the parties were fully informed and aware of the consequences of their designation, the law designated by the parties shall not apply where the application of that law would lead to manifestly unfair or unreasonable consequences for any of the parties.

Article 9

„Domicile” instead of „nationality”

A State which has the concept of „domicile” as a connecting factor in family matters may inform the Permanent Bureau of the Hague Conference on Private International Law that, for the purpose of cases which come before its authorities, the word „nationality” in Articles 4 and 6 is replaced by „domicile” as defined in that State.

Article 10

Public bodies

The right of a public body to seek reimbursement of a benefit provided to the creditor in place of maintenance shall be governed by the law to which that body is subject.

Article 11

Scope of the applicable law

The law applicable to the maintenance obligation shall determine *inter alia* -

- a) whether, to what extent and from whom the creditor may claim maintenance;
- b) the extent to which the creditor may claim retroactive maintenance;
- c) the basis for calculation of the amount of maintenance, and indexation;
- d) who is entitled to institute maintenance proceedings, except for issues relating to procedural capacity and representation in the proceedings;
- e) prescription or limitation periods;
- f) the extent of the obligation of a maintenance debtor, where a public body seeks reimbursement of benefits provided for a creditor in place of maintenance.

Article 12

Exclusion of *renvoi*

In the Protocol, the term „law” means the law in force in a State other than its choice of law rules.

Article 13

Public policy

The application of the law determined under the Protocol may be refused only to the extent that its effects would be manifestly contrary to the public policy of the forum.

Article 14

Determining the amount of maintenance

Even if the applicable law provides otherwise, the needs of the creditor and the resources of the debtor as well as any compensation which the creditor was awarded in place of periodical maintenance payments shall be taken into account in determining the amount of maintenance.

Article 15

Non-application of the Protocol to internal conflicts

(1) A Contracting State in which different systems of law or sets of rules of law apply to maintenance obligations shall not be bound to apply the rules of the Protocol to conflicts solely between such different systems or sets of rules of law.

(2) This Article shall not apply to a Regional Economic Integration Organisation.

Article 16

Non-unified legal systems - territorial

(1) In relation to a State in which two or more systems of law or sets of rules of law with regard to any matter dealt with in this Protocol apply in different territorial units -

a) any reference to the law of a State shall be construed as referring, where appropriate, to the law in force in the relevant territorial unit;

b) any reference to competent authorities or public bodies of that State shall be construed as referring, where appropriate, to those authorised to act in the relevant territorial unit;

c) any reference to habitual residence in that State shall be construed as referring, where appropriate, to habitual residence in the relevant territorial unit;

d) any reference to the State of which two persons have a common nationality shall be construed as referring to the territorial unit designated by the law of that State or, in the absence of relevant rules, to the territorial unit with which the maintenance obligation is most closely connected;

e) any reference to the State of which a person is a national shall be construed as referring to the territorial unit designated by the law of that State or, in the absence of relevant rules, to the territorial unit with which the person has the closest connection.

(2) For the purpose of identifying the applicable law under the Protocol in relation to a State which comprises two or more territorial units each of which has its own system of law or set of rules of law in respect of matters covered by this Protocol, the following rules apply -

a) if there are rules in force in such a State identifying which territorial unit's law is applicable, the law of that unit applies;

b) in the absence of such rules, the law of the relevant territorial unit as defined in paragraph 1 applies.

(3) This Article shall not apply to a Regional Economic Integration Organisation.

Article 17

Non-unified legal systems - inter-personal conflicts

For the purpose of identifying the applicable law under the Protocol in relation to a State which has two or more systems of law or sets of rules of law applicable to different categories of persons in respect of matters covered by this Protocol, any reference to the law of such State shall be construed as referring to the legal system determined by the rules in force in that State.

Article 18

Co-ordination with prior Hague Maintenance Conventions

As between the Contracting States, this Protocol replaces the *Hague Convention of 2 October 1973 on the Law Applicable to Maintenance Obligations* and

the Hague Convention of 24 October 1956 on the law applicable to maintenance obligations towards children.

Article 19

Co-ordination with other instruments

(1) This Protocol does not affect any other international instrument to which Contracting States are or become Parties and which contains provisions on matters governed by the Protocol, unless a contrary declaration is made by the States Parties to such instrument.

(2) Paragraph 1 also applies to uniform laws based on special ties of a regional or other nature between the States concerned.

Article 20

Uniform interpretation

In the interpretation of this Protocol, regard shall be had to its international character and to the need to promote uniformity in its application.

Article 21

Review of the practical operation of the Protocol

(1) The Secretary General of the Hague Conference on Private International Law shall as necessary convene a Special Commission in order to review the practical operation of the Protocol.

(2) For the purpose of such review Contracting States shall co-operate with the Permanent Bureau of the Hague Conference on Private International Law in the gathering of case law concerning the application of the Protocol.

Article 22

Transitional provisions

This Protocol shall not apply to maintenance claimed in a Contracting State relating to a period prior to its entry into force in that State.

Article 23

Signature, ratification and accession

(1) This Protocol is open for signature by all States.

(2) This Protocol is subject to ratification, acceptance or approval by the signatory States.

(3) This Protocol is open for accession by all States.

(4) Instruments of ratification, acceptance, approval or accession shall be deposited with the Ministry of Foreign Affairs of the Kingdom of the Netherlands, depositary of the Protocol.

Article 24

Regional Economic Integration Organisations

(1) A Regional Economic Integration Organisation which is constituted solely by sovereign States and has competence over some or all of the matters governed by the Protocol may equally sign, accept, approve or accede to the Protocol. The Regional Economic Integration Organisation shall in that case have the rights and obligations of a Contracting State, to the extent that the Organisation has competence over matters governed by the Protocol.

(2) The Regional Economic Integration Organisation shall, at the time of signature, acceptance, approval or accession, notify the depositary in writing of the matters governed by the Protocol in respect of which competence has been transferred to that Organisation by its Member States. The Organisation shall promptly notify the depositary in writing of any changes to its competence as specified in the most recent notice given under this paragraph.

(3) At the time of signature, acceptance, approval or accession, a Regional Economic Integration Organisation may declare, in accordance with Article 28, that it exercises competence over all the matters governed by the Protocol and that the Member States which have transferred competence to the Regional Economic Integration Organisation in respect of the matter in question shall be bound by the Protocol by virtue of the signature, acceptance, approval or accession of the Organisation.

(4) For the purposes of the entry into force of the Protocol, any instrument deposited by a Regional Economic Integration Organisation shall not be counted unless the Regional Economic Integration Organisation makes a declaration under paragraph 3.

(5) Any reference to a „Contracting State” or „State” in the Protocol applies equally to a Regional Economic Integration Organisation that is a Party to it, where appropriate. In the event that a declaration is made by a Regional Economic Integration Organisation under paragraph 3, any reference to a „Contracting State” or „State” in the Protocol applies equally to the relevant Member States of the Organisation, where appropriate.

Article 25

Entry into force

(1) The Protocol shall enter into force on the first day of the month following the expiration of three months after the deposit of the second instrument of ratification, acceptance, approval or accession referred to in Article 23.

(2) Thereafter the Protocol shall enter into force -

a) for each State or each Regional Economic Integration Organisation referred to in Article 24 subsequently ratifying, accepting or approving the Protocol or acceding to it, on the first day of the month following the expiration of three months after the deposit of its instrument of ratification, acceptance, approval or accession;

b) for a territorial unit to which the Protocol has been extended in accordance with Article 26, on the first day of the month following the expiration of three months after notification of the declaration referred to in that Article.

Article 26

Declarations with respect to non-unified legal systems

(1) If a State has two or more territorial units in which different systems of law are applicable in relation to matters dealt with in this Protocol, it may at the time of signature, ratification, acceptance, approval or accession declare in accordance with Article 28 that the Protocol shall extend to all its territorial units or only to one or more of them and may modify this declaration by submitting another declaration at any time.

(2) Any such declaration shall be notified to the depositary and shall state expressly the territorial units to which the Protocol applies.

(3) If a State makes no declaration under this Article, the Protocol is to extend to all territorial units of that State.

(4) This Article shall not apply to a Regional Economic Integration Organisation.

Article 27

Reservations

No reservations may be made to this Protocol.

Article 28

Declarations

(1) Declarations referred to in Articles 24(3) and 26(1) may be made upon signature, ratification, acceptance, approval or accession or at any time thereafter, and may be modified or withdrawn at any time.

(2) Declarations, modifications and withdrawals shall be notified to the depositary.

(3) A declaration made at the time of signature, ratification, acceptance, approval or accession shall take effect simultaneously with the entry into force of this Protocol for the State concerned.

(4) A declaration made at a subsequent time, and any modification or withdrawal of a declaration, shall take effect on the first day of the month following the expiration of three months after the date on which the notification is received by the depositary.

Article 29

Denunciation

(1) A Contracting State to this Protocol may denounce it by a notification in writing addressed to the depositary. The denunciation may be limited to certain territorial units of a State with a non-unified legal system to which the Protocol applies.

(2) The denunciation shall take effect on the first day of the month following the expiration of 12 months after the date on which the notification is received by the depositary. Where a longer period for the denunciation to take effect is specified in the notification, the denunciation shall take effect upon the expiration of such longer period after the date on which the notification is received by the depositary.

Article 30

Notification

The depositary shall notify the Members of the Hague Conference on Private International Law, and other States and Regional Economic Integration Organisations which have signed, ratified, accepted, approved or acceded in accordance with Articles 23 and 24 of the following -

- a) the signatures and ratifications, acceptances, approvals and accessions referred to in Articles 23 and 24;
- b) the date on which this Protocol enters into force in accordance with Article 25; c) the declarations referred to in Articles 24(3) and 26(1);
- d) the denunciations referred to in Article 29.

In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Protocol.

Done at The Hague, on the 23rd day of November 2007, in the English and French languages, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Government of the Kingdom of the Netherlands, and of which a certified copy shall be sent, through diplomatic channels, to each of the Members of the Hague Conference on Private International Law at the date of its Twenty-First Session and to each of the other States which have participated in that Session.

PROTOKOL O MERODAVNOM PRAVU ZA OBAVEZE IZDRŽAVANJA

(zaključen 23. novembra 2007. godine)

Države potpisnice ovog protokola,

Želeći da ustanove zajedničke odredbe o merodavnom pravu za obaveze izdržavanja,

Želeći da osavremene Hašku konvenciju od 24. oktobra 1956. godine o merodavnom pravu za obaveze izdržavanja dece i *Hašku konvenciju od 2. oktobra 1973. godine o merodavnom pravu za obaveze izdržavanja,*

Želeći da razviju opšta pravila o merodavnom pravu koja mogu dopuniti *Hašku konvenciju od 23. novembra 2007. godine o međunarodnom ostvarivanju izdržavanja dece i drugih članova porodice,*

Odlučile su da u ovom cilju zaključe Protokol i saglasile su se o sledećim odredbama:

Član 1.

Polje primene

1. Ovaj protokol određuje merodavno pravo za obaveze izdržavanja koje proističu iz porodičnih odnosa, krvnog srodstva, braka ili tazbinskog srodstva, uključujući obaveze izdržavanja deteta, bez obzira na bračni status njegovih roditelja.
2. Odluke donete primenom ovog protokola ne utiču na postojanje bilo kog odnosa iz stava 1. ovog člana.

Član 2.

Univerzalna primena

Ovaj protokol primenjuje se čak i ako je merodavno pravo države nečlanice.

Član 3.

Opšte pravilo o merodavnom pravu

1. Za obaveze izdržavanja merodavno je pravo države redovnog boravišta poverioca, osim ukoliko Protokol predviđa drugačije.
2. U slučaju promene redovnog boravišta poverioca, primenjuje se pravo države novog redovnog boravišta od trenutka promene.

Član 4.

Posebna pravila u korist pojedinih poverilaca

1. Odredbe koje slede primenjuju se na obaveze izdržavanja:
  - a) roditelja prema deci;
  - b) lica koja nisu roditelji prema licima mlađim od 21 godine, osim za obaveze koje proističu iz odnosa predviđenih članom 5 ovog protokola;
  - v) dece prema roditeljima.
2. Pravo države suda primenjuje se ako poverilac ne može da ostvari izdržavanje od dužnika na osnovu prava predviđenog članom 3. ovog protokola.

3. Bez obzira na član 3. ovog protokola, primenjuje se pravo države suda ukoliko je poverilac pokrenuo postupak pred nadležnim organom države redovnog boravišta dužnika. Međutim, ako poverilac ne može da ostvari izdržavanje od dužnika na osnovu prava države suda, merodavno je pravo redovnog boravišta poverioca.

4. Ukoliko poverilac ne može da ostvari izdržavanje od dužnika na osnovu prava iz člana 3. i st. 2. i 3. ovog člana, merodavno je pravo njihovog zajedničkog državljanstva, ako ono postoji.

Član 5.

Posebno pravilo za supružnike i bivše supružnike

Na obaveze izdržavanja između supružnika, razvedenih supružnika ili lica čiji je brak poništen ne primenjuje se član 3. ukoliko se jedna od stranaka tome protivi i ako je pravo druge države, naročito države njihovog poslednjeg zajedničkog redovnog boravišta, u bližoj vezi sa brakom. U ovom slučaju, merodavno je pravo te druge države.

Član 6.

Posebna pravila o odbrani

Osim za obaveze izdržavanja dece zasnovane na roditeljsko-dečjem odnosu, kao i za one predviđene članom 5. dužnik može osporiti zahtev poverioca ističući da takva obaveza ne postoji ni prema pravu države redovnog boravišta dužnika ni prema pravu države zajedničkog državljanstva stranaka, ukoliko ga one imaju.

Član 7.

Izbor merodavnog prava za potrebe posebnog postupka (procesnopravni sporazum)

1. Bez obzira na čl. 3- 6 ovog protokola, samo za potrebe posebnog postupka koji se vodi u konkretnoj državi poverilac i dužnik izdržavanja mogu izričito izabrati pravo te države kao merodavno za obavezu izdržavanja.

2. Izbor učinjen pre pokretanja takvog postupka treba da bude sadržan u sporazumu u pisanom obliku ili zabeležen u bilo kom obliku čiji je sadržaj dostupan za kasniju upotrebu, potpisanom od strane obeju stranaka.

Član 8.

Izbor merodavnog prava

1. Bez obzira na čl. 3-6 ovog protokola, poverilac i dužnik izdržavanja u svakom trenutku mogu izabrati kao merodavno jedno od sledećih prava:

- a) pravo države čije državljanstvo ima jedna od stranaka u trenutku izbora;
- b) pravo države redovnog boravišta jedne od stranaka u trenutku izbora;
- v) pravo koje su stranke izabrale kao merodavno za svoje imovinske odnose, ili pravo koje je zaista primenjeno na ove odnose;
- g) pravo koje su stranke izabrale kao merodavno za svoj razvod ili rastavu ili pravo koje je zaista primenjeno na njihov razvod ili rastavu.

2. Ovaj sporazum se sastavlja u pisanom obliku ili beleži u bilo kom obliku čiji je sadržaj dostupan za kasniju upotrebu i potpisan od strane obeju stranaka.

3. Stav 1. ovog člana ne primenjuje se na obavezu izdržavanja lica mlađeg od 18 godina ili odraslog lica koje usled promena ili nedostataka njegovih ličnih sposobnosti nije u stanju da se stara o zaštiti svojih interesa.

4. Bez obzira koje su pravo stranke izabrale u skladu sa stavom 1. ovog člana, za mogućnost odricanja poverioca od prava na izdržavanje merodavno je pravo države redovnog boravišta poverioca u trenutku izbora.

5. Pravo koje su stranke izabrale ne primenjuje se ako bi to dovelo do očigledno nepravičnih ili nerazumnih posledica po bilo koju od njih, osim ukoliko su u trenutku izbora bile potpuno obaveštene i svesne posledica izbora.

Član 9.

„Prebivalište” umesto „državljanstva”

Za potrebe postupaka pokrenutih pred njenim nadležnim organima, država koja predviđa prebivalište kao tačku vezivanja za porodične odnose može obavestiti Stalni biro Haške konferencije za međunarodno privatno pravo da se reč: „državljanstvo” u čl. 4. i 6. zamenjuje rečju: „prebivalište” prema značenju koje ono ima u ovoj državi.

Član 10.

Javnopравни organi

Pravo javnogpravnog organa na regres regulisano je merodavnim pravom za ovaj organ.

Član 11.

Obim primene merodavnog prava

Merodavno pravo za obaveze izdržavanja određuje, *između ostalog*:

- a) da li, u kom obimu i od kog lica poverilac može tražiti izdržavanje;
- b) obim u kom poverilac može tražiti izdržavanje za proteklo vreme;
- v) osnove za izračunavanje visine izdržavanja i indeksaciju;
- g) koje je lice ovlašćeno da podnese tužbu za izdržavanje, osim pitanja stranačke sposobnosti i zastupanja u postupcima;
- d) zastarelost i rokove za podnošenje tužbe;
- đ) obim dužnikove obaveze, ukoliko javnopравни organ ostvaruje pravo na regres.

Član 12.

Isključenje „renvoi”

U smislu Protokola, reč: „pravo” označava pravo koje je na snazi u državi, uz isključenje njegovih kolizionih normi.

Član 13.

Javni poredak

Primena prava koje je merodavno na osnovu Protokola može biti odbijena samo u obimu u kome su njegova dejstva očigledno suprotna javnom poretku države suda.

Član 14.

Određivanje visine izdržavanja

Prilikom određivanja visine izdržavanja, uzimaju se u obzir potrebe poverioca i prihodi dužnika, kao i svaka naknada data poveriocu umesto periodičnih plaćanja izdržavanja, čak i ako merodavno pravo predviđa drugačije.

Član 15.

Neprimenjivanje Protokola na unutrašnje sukobe zakona

1. Država ugovornica u kojoj se na obaveze izdržavanja primenjuju različiti pravni sistemi ili grupe pravnih normi nije obavezna da primenjuje pravila Protokola na sukobe koji se tiču samo ovih različitih sistema ili grupe pravnih normi.

2. Ovaj član se ne primenjuje na regionalnu organizaciju za ekonomsku integraciju.

Član 16.

Nejedinstveni pravni sistemi – teritorijalni sukob zakona

1. U odnosu na države u kojima se na pitanja regulisana ovim protokolom u različitim teritorijalnim jedinicama primenjuju dva ili više pravnih sistema ili grupe pravnih normi:

a) svako upućivanje na pravo države ukazuje, u konkretnom slučaju, na pravo koje je na snazi u određenoj teritorijalnoj jedinici;

b) svako upućivanje na nadležne ili javnopravne organe te države ukazuje, u konkretnom slučaju, na nadležne ili javnopravne organe ovlašćene da deluju u određenoj teritorijalnoj jedinici;

v) svako upućivanje na redovno boravište u toj državi ukazuje, u konkretnom slučaju, na redovno boravište u određenoj teritorijalnoj jedinici;

g) svako upućivanje na državu zajedničkog državljanstva dva lica ukazuje, u konkretnom slučaju, na teritorijalnu jedinicu određenu normama te države ili, ako odgovarajućih normi nema, na teritorijalnu jedinicu sa kojom je obaveza izdržavanja u najbližoj vezi;

d) svako upućivanje na državu čiji je jedno lice državljanin ukazuje, u konkretnom slučaju, na teritorijalnu jedinicu određenu pravom te države ili, ako odgovarajućih normi nema, na teritorijalnu jedinicu sa kojom je lice u najbližoj vezi.

2. Za određivanje merodavnog prava na osnovu Protokola u odnosu na državu koja se sastoji iz dve ili više teritorijalnih jedinica od kojih svaka ima sopstveni pravni sistem ili grupe pravnih normi u pogledu materije regulisane Protokolom, primenjuju se sledeća pravila:

a) ako u toj državi postoje važeće norme koje određuju teritorijalnu jedinicu čije je pravo merodavno, primenjuje se pravo te jedinice;

b) ako takvih normi nema, primenjuje se pravo teritorijalne jedinice koje određuje stav 1.

3. Ovaj član se ne primenjuje na regionalnu organizaciju za ekonomsku integraciju.

Član 17.

Nejedinstveni pravni sistemi – interpersonalni sukobi

Za određivanje merodavnog prava na osnovu Protokola u odnosu na državu koja primenjuje dva ili više pravnih sistema ili grupe pravnih normi na različite kategorije lica u pogledu pitanja regulisanih Protokolom, svako upućivanje na pravo takve države ukazuje na pravni sistem određen normama koje važe u toj državi.

Član 18.

Koordinacija sa prethodnim haškim konvencijama o izdržavanju

U odnosima država ugovornica, ovaj protokol zamenjuje *Hašku konvenciju od 2. oktobra 1973. godine o merodavnom pravu za obaveze izdržavanja* i *Hašku konvenciju od 24. oktobra 1956. godine o merodavnom pravu za obaveze izdržavanja dece*.

Član 19.

Koordinacija sa drugim instrumentima

1. Ovaj protokol ne utiče na druge međunarodne instrumente koje su države ugovornice zaključile ili će zaključiti i koji sadrže odredbe o materiji regulisanoj Protokolom, osim ukoliko su države ugovornice dale drugačiju izjavu u takvim instrumentima.

2. Takođe, stav 1. ovog člana primenjuje se na jednoobrazna pravila država koja su zasnovana na posebnim vezama, posebno onim regionalne prirode.

Član 20.

Jednoobrazno tumačenje

Prilikom tumačenja Protokola, treba voditi računa o njegovom međunarodnom karakteru i potrebi promovisanja jednoobraznosti njegove primene.

Član 21.

Ispitivanje praktične primene Protokola

1. Generalni sekretar Haške konferencije za međunarodno privatno pravo saziva, kada je neophodno, Specijalnu komisiju radi ispitivanja praktične primene Protokola.

2. U tom cilju, države članice sarađuju sa Stalnim biroom Haške konferencije za međunarodno privatno pravo u prikupljanju sudske prakse koja se odnosi na primenu Protokola.

Član 22.

Prelazne odredbe

Ovaj protokol se ne primenjuje na izdržavanje zatraženo u državi članici za period pre njegovog stupanja na snagu u toj državi.

Član 23.

Potpisivanje, ratifikacija i pristupanje

1. Ovaj protokol je otvoren za potpisivanje u odnosu na sve države.
2. Ovaj protokol je predmet ratifikacije, prihvatanja ili odobrenja država članica.
3. Svaka država može pristupiti ovom protokolu.
4. Instrumenti o ratifikaciji, prihvatanju, odobrenju ili pristupanju biće deponovani kod Ministarstva spoljnih poslova Kraljevine Holandije, kao depozitara Protokola.

Član 24.

Regionalne organizacije za ekonomsku integraciju

1. Regionalna organizacija za ekonomsku integraciju koju su osnovale samo suverene države i koja je nadležna za deo ili za celokupnu materiju regulisanu Protokolom može, takođe, potpisati, prihvatiti, odobriti ili pristupiti Protokolu. U ovom slučaju, regionalna organizacija za ekonomsku integraciju imaće, u meri u kojoj je nadležna za materiju regulisanu Protokolom, ista prava i obaveze kao i država članica.
2. U trenutku potpisivanja, prihvatanja, odobrenja ili pristupanja, regionalna organizacija za ekonomsku integraciju obaveštava pismenim putem depozitara o materiji regulisanoj Protokolom, povodom koje su države članice prenele svoju nadležnost na organizaciju. Organizacija odmah obaveštava pismenim putem depozitara o svakoj promeni prenete nadležnosti, precizirane poslednjim obaveštenjem, koje je dato u skladu sa ovim stavom.
3. U trenutku potpisivanja, prihvatanja, odobrenja ili pristupanja, regionalna organizacija za ekonomsku integraciju može izjaviti, u skladu sa članom 28. ovog protokola, da je ona nadležna za celokupnu materiju regulisanu ovim protokolom i da će države članice, koje su u ovoj oblasti prenele svoju nadležnost na regionalnu organizaciju za ekonomsku integraciju, biti obavezane Protokolom na osnovu potpisivanja, prihvatanja, odobrenja ili pristupanja Organizacije.
4. U cilju stupanja na snagu Protokola, svaki instrument koji je regionalna organizacija za ekonomsku integraciju deponovala uzima se u obzir samo ukoliko je regionalna organizacija za ekonomsku integraciju dala izjavu u skladu sa stavom 3. ovog člana.
5. Svako upućivanje Protokola na „državu članicu” ili na „državu” primenjuje se, u konkretnom slučaju, podjednako i na regionalnu organizaciju za ekonomsku integraciju koja je njegoa članica. Ako je regionalna organizacija za ekonomsku integraciju dala izjavu u skladu sa stavom 3. ovog člana, svako upućivanje Protokola na „državu članicu” ili na „državu” primenjuje se, u konkretnom slučaju, podjednako na države članice organizacije.

Član 25.

Stupanje na snagu

1. Protokol će stupiti na snagu prvog dana meseca koji sledi posle isteka roka od tri meseca nakon deponovanja drugog instrumenta o ratifikaciji, prihvatanju, odobrenju ili pristupanju, predviđenog članom 23. ovog protokola.

2. Nakon toga, Protokol će stupiti na snagu:

a) za svaku državu regionalne organizacije za ekonomsku integraciju koja, u smislu člana 24. naknadno ratifikuje, prihvati, odobri ili pristupi Protokolu, prvog dana meseca koji sledi posle isteka roka od tri meseca nakon deponovanja njenog instrumenta o ratifikaciji, prihvatanju, odobrenju ili pristupanju;

b) za teritorijalne jedinice na koje je proširena primena Protokola u skladu sa članom 26. ovog protokola prvog dana meseca koji sledi posle isteka roka od tri meseca nakon prijema obaveštenja predviđenog pomenutim članom.

Član 26.

Izjave koje se odnose na nejedinstvene pravne sisteme

1. U skladu sa članom 28. ovog protokola država sastavljena iz dve ili više teritorijalnih jedinica koje primenjuju različita prava u materiji regulisanoj Protokolom može, u trenutku potpisivanja, ratifikacije, prihvatanja, odobrenja ili pristupanja, izjaviti da se Protokol primenjuje na sve njene teritorijalne jedinice ili na samo jednu od njih i moći će da ovu izjavu u svakom trenutku izmeni davanjem nove.

2. O ovim izjavama biće obavešten depozitar i u njima će izričito biti označene teritorijalne jedinice na koje se Protokol primenjuje.

3. Ako država ne dâ izjavu uskladu sa ovim članom, Protokol se primenjuje na celokupnu teritoriju te države.

4. Ovaj se član ne primenjuje na regionalnu organizaciju za ekonomsku integraciju.

Član 27.

Rezerve

Nije dopuštena nijedna rezerva na ovaj Protokol.

Član 28.

Izjave

1. Izjave predviđene čl. 24(3) i 26(1) mogu biti date u trenutku potpisivanja, ratifikacije, prihvatanja, odobrenja ili pristupanja ili naknadno i mogu biti izmenjene ili povučene u svakom trenutku.

2. Izjave, njihove izmene ili povlačenja dostavljaju se depozitaru.

3. Izjava data u trenutku potpisivanja, ratifikacije, prihvatanja, odobrenja ili pristupanja proizvešće dejstvo u trenutku stupanja na snagu ovog Protokola za zainteresovanu državu.

4. Izjava data naknadno, kao i izmena ili povlačenje izjave proizvešće dejstvo prvog dana meseca koji sledi posle isteka roka od tri meseca nakon datuma prijema obaveštenja od strane depozitara.

Član 29.

Otkazivanje

1. Svaka država članica moći će da otkáže ovaj protokol pismenim obaveštenjem depozitara. Izjava će moći da se ograniči na pojedine teritorijalne jedinice države sa nejedinstvenim pravnim poretkom na koji se Protokol primenjuje.

2. Otkazivanje će proivesti dejstvo prvog dana meseca koji sledi posle isteka roka od 12 meseci nakon datuma prijema obaveštenja od strane depozitara. Ukoliko je u obaveštenju predviđen duži period za nastupanje dejstva, otkazivanje će nakon dana prijema obaveštenja od strane depozitara proizvesti dejstvo istekom tog dužeg roka.

Član 30.

Obaveštavanje

Depozitar će obavestiti članice Haške konferencije za međunarodno privatno pravo, kao i druge države i regionalne organizacije za ekonomsku integraciju koje su potpisale, ratifikovale, prihvatile, odobrile ili pristupile, u skladu sa čl. 23. i 24. ovog protokola, o sledećem:

- a) potpisima i ratifikacijama, prihvatanjima, odobrenjima i pristupanjima predviđenim čl. 23. i 24. ovog protokola;
- b) datumu stupanja na snagu ovog protokola u skladu sa članom 25. ovog protokola;
- v) izjavama predviđenim čl. 24(3) i 26(1) ovog protokola;
- g) otkazivanjima predviđenim članom 29. ovog protokola.

Kao potvrdu, dole potpisani, kao propisno ovlašćeni, potpisali su ovaj protokol.

Sačinjeno na francuskom i engleskom jeziku, pri čemu su oba teksta podjednako verodostojna, u Hagu, 23. novembra 2007. godine u jednom prepisu koji će biti deponovan u arhivama Vlade Kraljevine Holandije i čija će overena kopija biti dostavljena diplomatskim putem svakoj državi koja je bila članica Haške konferencije za međunarodno privatno pravo u vreme održavanja njenog dvadeset i prvog zasedanja, kao i svakoj drugoj državi koja je učestvovala na ovom zasedanju.”

Član 3.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije-Međunarodni ugovori”.

OBRAZLOŽENJE

I. USTAVNI OSNOV

Ustavni osnov za donošenje ovog zakona sadržan je u članu 97. stav 1. tačka 1. i članu 99. stav 1. tački 4. Ustava Republike Srbije prema kojima je Republika Srbija, pored ostalog, nadležna da uređuje međunarodni položaj i odnose sa drugim državama i međunarodnim organizacijama, odnosno da Narodna skupština Republike Srbije potvrđuje međunarodne ugovore kad je zakonom predviđena obaveza njihovog potvrđivanja.

II. RAZLOZI ZA POTVRĐIVANJE

Haški protokol o merodavnom pravu za izdržavanje usvojen je 2007. godine. Do sada ga je ratifikovala Evropska unija koja ga primenjuje počev od 18. juna 2011. godine, bez obzira da li će Protokol do tada stupiti na snagu u međunarodnom smislu. To praktično znači da će ga primenjivati, za sada, 25 država članica (sve sem Danske i Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Severne Irske).

Prema članu 72. stav 1. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, koji je zaključen sa Evropskim zajednicama i njihovim državama članicama, obaveza je Republike Srbije da obezbedi postepeno usklađivanje postojećih zakona i budućeg zakonodavstva sa pravnim tekovinama Zajednice. Osim toga, svi ugovori koje Unija zaključi sa međunarodnim organizacijama predstavljaju, prema shvatanjima Suda pravde, deo komunitarnog prava. U tom smislu, države koje pristupaju Uniji dužne su da otpočnu proces prilagođavanja svog zakonodavstva radi pristupanja ovim ugovorima. Blagovremeno potvrđivanje Protokola bio bi značajan korak napred u ostvarivanju ovog cilja.

Navedeni protokol ustanovljava zajedničke odredbe o merodavnom pravu za obaveze izdržavanja koje proističu iz porodičnih odnosa, krvnog srodstva, braka i tazbinskog srodstva, uključujući i obavezu izdržavanja prema detetu, bez obzira na bračni status njegovih roditelja. Protokol usvaja savremene tačke vezivanja za određivanje merodavnog prava. Pre svega, reč je o redovnom boravištu poverioca izdržavanja kao generalnoj kolizionoj normi. Od nje postoji nekoliko odstupanja: a) pravila u korist pojedinih poverilaca - dece, roditelja i lica mlađih od 21 godine, b) pravila za supružnike i bivše supružnike (razvedene i one između kojih je brak poništen). Osim toga, Protokol uvodi mogućnost izbora merodavnog prava za obavezu izdržavanja prema licima starijim od 18 godina, uz predviđanje odgovarajućih mehanizama zaštite. Prvi se odnosi na lica koja zbog smetnji u psihofizičkom razvoju nisu u stanju da se staraju o zaštiti svojih interesa. Prema drugom, pravo koje su strane izabrale se ne primenjuje ako bi to dovelo do očigledno nepravičnih ili nerazumnih posledica po poverioca ili dužnika, osim ukoliko su u trenutku izbora bili potpuno obavešteni i svesni posledica izbora.

Drugi argument u prilog potvrđivanju odnosi se na univerzalnu primenu Haškog Protokola. Članom 2. Protokola izričito je predviđena njegova primena čak i ako je merodavno pravo države nečlanice, što znači da će ga i sama Unija primenjivati i u odnosu na treće države.

Osim toga, u sadašnjem Zakonu o rešavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja („Službeni list SFRJ”, br. 43/82 i 72/82; „Službeni list SRJ”, broj 46/96 i „Službeni glasnik RS”, broj 46/06), izostalo je izdvajanje ove materije kao posebnog kolizionog pitanja. Umesto toga, ono je, po pravilu, obuhvaćeno širim normama. U tom smislu, *obaveza izdržavanja između dece i roditelja*, regulisana je opštom normom (čl. 40.) koja se tiče svih odnosa koji nastaju između ovih lica, bez obzira da li se kao poverilac pojavljuje dete ili roditelj. Iako je interes deteta podignut na nivo

vrhovnog načela domaćeg prava, zakonodavac nije ostavio sudiji slobodu da primeni neko drugo pravo ukoliko redovno merodavno pravo ne omogućava detetu ostvarivanje alimentacionog zahteva. Naime, nije izvršena fleksibilizacija kolizionih rešenja s obzirom da se zakonodavac opredelio za fiksne tačke vezivanja, koje vode određenom uređenju spornog odnosa. Stiće se utisak da zakonodavac nije uzeo u obzir i da supstancijalno rešenje, u konkretnom slučaju, može biti nepovoljno za dete. Štaviše, pri određivanju merodavnog prava, uzima se u obzir i državljanstvo i prebivalište onog roditelja koji nije dužnik izdržavanja. *Izdržavanje između supružnika* regulisano je normom koja se odnosi na zakonske lične i imovinske odnose (čl. 36.), a između *vanbračnih partnera* obuhvaćeno je merodavnim pravom za imovinske odnose (čl. 39.). U pogledu *izdržavanja između usvojica i usvojenika* najpre treba utvrditi da li je u pitanju takva vrsta usvojenja koja predstavlja osnov za izdržavanje, a potom, ukoliko je odgovor pozitivan, na sâmu realizaciju ovog prava primenjuje se koliziona norma za odnose roditelja i dece. Jedino je *izdržavanje između ostalih krvnih srodnika*, kao i tazbinskih, regulisano specijalnom kolizionom normom (čl. 42.).

Potvrđivanjem Haškog Protokola rešio bi se navedeni problem, uvele bi se specijalne kolizione norme, specijalna klauzula odstupanja za izdržavanje između supružnika, ostvarila bi se posebna zaštita određenih kategorija poverilaca, ali i dužnika na osnovu posebnih pravila o odbrani koja omogućavaju da se ospori zahtev poverioca isticanjem da takva obaveza ne postoji ni prema pravu države redovnog boravišta dužnika ni prema pravu države zajedničkog državljanstva stranaka, ukoliko ga one imaju. Osim toga, ograničena autonomija volje našla bi svoju primenu i u ovoj materiji, što je u skladu sa savremenim trendom proširenja polja njene primene.

Konačno, imajući u vidu da su za stupanje Haškog protokola na snagu u međunarodnopravnom smislu neophodne dve ratifikacije i da bi potvrđivanje Republike Srbije upravo bila ta druga (posle EU), očigledno je da bi ovim činom naša država učinila značajan pomak u saradnji sa Haškom konferencijom za međunarodno privatno pravo.

III. FINANSIJSKA SREDSTVA POTREBNA ZA SPROVOĐENJE ZAKONA

Za sprovođenje ovog zakona nije potrebno obezbediti dodatna sredstva u budžetu Republike Srbije.